МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки республики Марий Эл

Отдел образования Администрации Моркинского района

МОУ "Коркатовский лицей "

УТВЕРЖДЕНО

Директор лицея

Анисимов А.В.

Приказ № 52 от 29.08.2026 г.

Подписан: Анисимов Александр Васильевич
DN: C=RU, OU=директор, O="МОУ ""Коркатовский лицей""", CN=Анисимов Александр Васильевич, E=korkat.lic@mari-el.gov.ru
Основание: Я являюсь автором этого документа
Местоположение: место подписания

Марий йылме да литератур лудмаш дене

3 класслан

паша программе

2026-2027 тунемме ий

Коркатово
2026

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Умылтарен возымаш

Марий йылме дене 3-шо класслан чумырымо паша программе йылме дене пуышаш образований стандарт негызеш ышталтын. Тудо 3-шо классыште тунемше йочалан шинчымаш кукшытым палем- да, тун- программын ужашыже-влакым урок шот дене шеледа, туныктьпнылан уроклан ямдылалташыже полышым ышта.

Кокымшо класс гыч йоча-шамыч марий йылмым келгьш ту- неммашке куснат. «Синтаксис», «Морфологий», «Мутын составше», «Лексике», «Фонетике да орфоэпий», «Графике», «Орфографий ден пунктуаций» ужаш-влак шымлымаш тусым налыт.

Палемдымаш: урок шот дене тематический планированийыште «Йоча мом ыштышаш» графаште автор-шамыч Р - регулятивный, ***П*** - познавательный да ***К*** - коммуникативный пашам ончыктат.

Паша программе тыгай ужашла гыч шога:

- Умылтарен возымаш.
- Туныктымашьш цель ден задачыже-влак.
- 3-шо классым тунем пытарыше йоча мом палышаш да ыштен моштышаш.
- Возымо навыкым вияндымаш.
- Йылме лывыртыме пашан ойыртемже.
- Возышаш сочиненийлан план-влак.
- Тунемме предметьш школ планыште верже.
- Тунемшаш материалым шагат шот дене шеледымаш.
- Туныктымо годым энертышаш тунг книга.
- «Марий йылме» предметам тунемме материал.
- Урок шот дене тематический планирований.

Марий йылме дене паша программе образований стандартын куштымыжлан энерта. Тудо программын ужашыже-влакьм урок шот дене шеледа, учебникысе материалым темш1ан келыштара. Туналтыш класслаште туныктышо-шамычлан темлалтеш.

Марий йылме да литератур лудмаш дене примерный программе (Йошкар-Ола, 2011) шочмо йылме дене туныктымаште тыгай ***цель-влакым*** шында:

- йылме науко нерген тун умылымашым пуаш;
- йочан кутырымо да возымо йылмыжым лывырташ. Тыгай лектышыш шуаш поена **задаче-шамычым** темла:
- шочмо йылмын поянлыкше нерген шинчымашым пуаш;
- шкегыч текстым чонаш туныкташ;
- шке йылмым тўзаташ ўжаш.

3-шо классым тунем пытарыше йоча мом палышаш да ыштен моштышаш

Личностный лектышсемыш палемдыман:

- тунемше умыльпнаш: шочмо йылме - марий калыкын эн кугу поянлыкше. Тудын полшымыж дене йоча моло предмет-влакымат сайьшрак тунемеш, творчествыжат виянеш, чын айдеме лиеш;

- айдеме шочмо йылмыж дене кугешнышаш, тудым арален кодымо нерген тургыжланышаш, яндарлыкше верч тыршышаш, шке ойлымо йылмыжымат вияндаш тӧчышаш;

- йылме поянлык верч тургыжланышаш, шонымашым раш да умылаш лийшын каласышаш; шкенжынат, вес ойлышынат йылмыжым аклен моштышаш.

Метапредметный лектыги семын ончьгктыман:

- тунемше йылме дене кылдалтше чыла пашам ыпггсн моштышаш: ойлымо да возымо текстым кӱлеш семьш чын умылышаш; текстым тӱрло семьшат лудын моштышаш (тӱрыснек, посна верым ойырен); кӱлеш шинчымашым тӱрлӧ источник гыч налын моштымаш (газет, журнал, справочник, компакт-диск, Интернет, т.м.); ончылно шогышо пашам радамлышаш; шке шонымашым возен але йӱкын умылтарен моштышаш; тунемше налме шинчымашым, моштымашым илышыште кучылташ тыршышаш; ен-влак дене мутланен моштышаш, кӱлеш годым йодышым чын шынден кертшаш; ӱчашымаштат, тыглай мутланымаштат йылме этикетым шуктен шогьпнаш.

Предметный лектыш семьш палемдыман:

- марий литературный йылме нерген (орфоэпий, лексике, грамматике могырым) туналтыш умылымащым налшаш; орфографий правил-влакым, чарналтыш пале-шамыч шьшдыме шотым шуктен, лудмо але шкегыч чоҥымо текстым возен кертшаш; серыме текстым терген моштышаш; правиллан келшьпнын, йук да буквам, мутын ужашыжым, ойлончым лончылышаш.

Возымо навыкым вияндымаш

Возымо навыкым кажне урокышто вияндн шогыман. Тидлан урок туналтыш утларак келшен толеш. Урок чот палынак шагалеммылан к ра, чистописаний уроклан жап огеш код. Тидым шотыш нальш, йылме лывыртыме урокьппто але диктант серыме годым кодшо жап дене пайдаланен моштыман: посна буквам, мутым але кӱчык ойлончым каллиграфий закон-влакым шуктен возыктыман. Тыгодым туныктышо серьме гигиеным эскераш туныктышаш, изи да кугу буква-шамычым чын возымым, буква- влакым чын ушымым шекланышаш. Чыла годымат туныктышын серымыже образец лийшаш.

Йылме лывыртыме пашан ойыртемже

Марий йылме да литератур лудмаш дене примерный программыште йылме лывыртыме пашан могай корно дене кайышашыжым радамьш палемдыме. Шуко ий ыштыме опыт ончыкта: изложений возымаш йоча йылмым лывыртымаште ончыл верыште шога - вес енын ойжым шке шомак дене серен кертдыме тунемше сочиненийымат возаш тунем ок шу. Лач палемдыман: кагазыш серыме деч ончыч йоча изложений текстым устно чоҥен кертшаш.

Паша программыште автор-влак сочинений возаш туныктымаште пайдам ыштен кертше план-шамычым темлат. Тыгак тӱрлӧ ийлаште лекше «Ямде лий» газет материал-влакым, ончыч тунемше йоча-шамычын серымьпптым уроклаште кучылтмымат сайлан шотлыман. А планым чоҥымо пашам туныктышо урок гыч урокыш шуктен шогышаш.

Возышаш сочиненийлан план-влак

Кенежым кузе эртаренам

1. Шукертсек вучымо каникул шуо.
2. Авам дене ыштышаш пашам радамлена.
3. Яра жапым пайдалын эртаренам.
4. Олась (вес ялысе) родо-тукым деке уналыкеш миенам.
5. Вес кундем поро шарнымашым коден.

6. Школыш кайыме деч ончыч ӱмашсе книга-влакым ончал лектынам.

Шӧртньӧ шыже

1. Йӧратыме кенеж кече-влак эртен кайышт.
2. Эрденысе юалге юж ужар лышташым тӱрлӧ тӱс дене чевертыш.
3. Пӱртӱс-художникын сылне чияшт шинчам йымыктарат.
4. Кава пундашдымыла коеш.
5. Кайык-влак, тушкашке погынен, тора корныш каяш ямдылалтыт.
6. Мотор пагыт дене пайдаланен кодман.

Чевер кенеж

1. Кенеж - идалыкын эн сылне да мондалтдыме пагытше.
2. Чодыраште, олыкышто, энер але ер серыште йоча-влакын весела йӱкышт шергылтеш.
3. Школ сад-пакча кумылым нӧлта.
4. Емыж-саска куандара.
5. Кенежым мый поснак кол кучаш (пеледышым, снегым, ... погаш) йӧратем.
6. Кенеж гоч мый кушкынам.

Йӧратыме аваем

1. Авам ешым куча.
2. Тудын пашаже шуко.
3. Авамын ныжыл кидше, шыма йӱкшӧ, поро кумылжо, чевер чурийже.
4. Мый тудлан эре полшем.
5. Авам гай лийнем.

Мыланем сумкам сырен

1. Урок деч вара мӧнгӧ тарванышна.
2. Йолташем курык гыч мунчалташ темлыш. (Йолташем пластик атым чумен модаш темлыш.)
3. Сумкана издерыш савырныш. (Сумкана футбол капка менгыш савырныш.)
4. Сумкан ӱмбалже лунчыргыш, книга-влакат кояш тӱнальыч. (Ате олмеш сумкат шуко гана чумалалте, книга-влакат кояш Тунальыч.)
5. Модын чарнымек, мӧнгӧ тарванышна.
6. Сумка нелемын, нӧрен, пуйто нелын шӱлалта.
7. Тушеч чыла йога.
8. Кастене сумкам тӧрлатен ургышым.

Йӧратыме классем

1. Шокшо, волгыдо класс.
2. Окнасе пеледыш-влак.
3. Пырдыж воктенысе книга полко-шамыч.
4. Пырдыжласе сӱрет.
5. Келшен илыше йолташем-влак.
6. Кеч-куштат ончылно лияш тыршена.

7. Классем моткоч йӧратем.

Тунемме предметын школ планыште верже

Марий йылмьм тунемаш чылаже 68 шагат пуалтсш, тидыжс арнялан 2 шагат дене шуэш.

Тунемшаш материалым шагат шот дене шеледымаш

Ончыч тунеммым ушепггарымаш - 4 шагат.
Ойлончо - 6 шагат.
Мутын составше - 5 шагат.
Йук да буква-влак - 6 шагат.
Ойлымаш ужаш-влак. Лӱм мут - 8 шагат.
Пале мут - 4 шагат.
Глагол - 6 шагат.
Почеш мут - 5 шагат.
Ушепггарымаш - 3 шагат.
Диктант - 8 шагат.
Изложений - 6 шагат.
Сочинений - 7 шагат.

Туныктымо годым энертышаш тӱн книга

Васильева Е.В., Васильева Э.В.. Марий йылме. 3 класс. - Йошкар-Ола, 20023.

«Марий йылме» предметым тунемме материал 3 класс (68 шагат)

Йӱк да буква-влак.

Кокымшо классыпгге йӱк да буква нерген тунеммым ушештарымаш; шомакым мутлончылан шеледымаш да мутым ик корно гыч весыш вончыктарымаш. Текстым лончылымаш.

Йон ден сон йук да буква-влак нерген ончыч тунеммым ушепггарымаш; мутышто пералтышан да пералтышдыме йон йук- шамыч; сон йук-влакын пушкыдо да пентыде, мужыран да мужырдымо лийьш кертмышт. Синоним нерген ушештарымаш.

Ойлымо да возымо годым пералтышан мутлончым шижьш моштымаш; пералтьшган мутлончым ойлен моштымаш.

Мутмучашысе пералтьппдыме *д, у о, е* букван шомак-влакым возымаш; мутысо да ойлончысо пералтышым шынден лудмаш.

Мутын лексический ынже.

Мут да тудын лексический ынже. Синоним, антоним, омоним.

Тӱн да вончештарыме ынан мут-влак.

Мутын составше.

Мутын составше нерген тунеммым ушепггарымаш; мутвож нерген умылтарымаш; икгай вожан мут-влакым кычал мумаш да шелаш лийдыме ужашым ончьжтымаш; икгай вожан шомакым да ик мутынак тӱрлӧ формыштым ойыркалымаш. Суффикс дене палдарымаш; тудын шомакыште рольжо; мутым ыштыше да мутын формыжым вашталтыше суффикс-шамыч нерген туналтыш шинчымаш; суффиксым графически ончыктымаш.

Мутын составшым лончылымаш: мутмучаш дене палдарымаш; тудын шомакьшгге рольжо; мутмучашым ойырымо йӧн да тудым графически ончыктымаш. Мутмучаш шотышто лӱм мут ден глагол коклясе ойыртем.

Ойлымаш ужаш-влак.

Лум мут.

Ойлымаш ужаш-влак нерген ончыч тунеммым ушештарымаш; лум мут, глагол, пале мут, почеш мут - 2-шо классыште тунемме ойлымаш ужаш-влакын ойыртемыпнт; самостоятельный да служебный ойлымаш ужаш-шамыч. Лум мутын ойлымаш ужаш ойыртемже. Лум мутын числаже.

Марий йылмыш вочмык системыж дене палдарымаш; именительный вочмык; кӧ? да м о? йодышлан вашмутым пуышо лӱм мут-влакым вочмык дене вашталтымаш; посна шомак-шамычым вочмык дене вашталтымаш.

Шомак-влакым вочмык дене вашталтымаш; родительный вочмыкын ойыртемлаже; пералтышдыме йон йӱкын родительный вочмыкышто ы-ш савырнымыже.

Шомак-шамычым вочмык дене вашталтымаш; дательный вочмыкын ойыртемже-влак.

Шомаклам вочмьж дене вашталтымаш; винительный вочмыкын ойыртемже-шамыч.

Шомак-влакыгм вочмык дене вашталтымаш; местный вочмыкын ойыртемлаже.

Шомак-шамычым вочмык дене вашталтымаш; направительный вочмыкын ойыртемже-влак.

Шомаклам вочмык дене вашталтымаш; обстоятельственный вочмыкын ойыртемже-шамыч.

Пале мут.

Пале мут нерген ончыч тунеммым ушештарымаш. Пале мутын ойлымаш ужаш ойыртемже; тудын ойлончышто верже; пале мутым ойлымо да возымо йылмыште кучылтмаш.

Пале мутым ойлымо да возымо годым кучылтмаш; синоним да антоним дене пайдаланымаш; распространенный ойлончо-влакым чонымаш.

Олмештыш мут.

Олмештыш мутын ойлымаш ужаш ойыртемже.Личный олмештыш мутын чотшо да лицаже.

Олмештыш мутын вочмык дене вашталтмыже. Олмештыш мутым возымо да ойлымо годым чын кучылтмаш.

Глагол.

Глаголын ойлымаш ужаш ойыртемлаже; ойлончышто глаголын рольжо.

Глаголын шкет да шуко чотым ончыктымыжо; глаголым турло лица формышто каласымаш. Глаголын шуко чотшым ончыктышо суффикс-влак.

Глаголын жап формыжо; кызытсе-шушаш да эртыше жап фор- мылам ойышто да возымо годым кучылтмаш.

Почеш мут.

Почеш мутын ойлымаш ужаш ойыртемже; почеш мутым ойлымо да возымо годым кучылтмаш.

Ойлончо.

Ойлончышто рудо шомак-влак, нылан йодыш-шамычым шындымаш; ойлончьш рӱдыжым удыралмаш; схеме почеш ойлончо-влакым чонымаш.

Ойлончышто подлежащий ден сказуемыйым мумаш, нуным графически ончыктымаш; ойлончын второстепенный членлажым мумаш, нунылан йодьшшм шьшдымаш; ойлончо-шамычын распространенный да распространенный огыл лийын кертмышт.

Муткылдьш. Мут, муткылдыш да ойлончо коклосе икгайлык да ойыртем; йодыш-влакын полшымышт дене шомак-шамыч коклосе кылым рашемдымаш; муткылдышым лончылымаш.

Ушештарымаш.

Самостоятельный - лум мут, пале мут, глагол - ойлымаш ужаш-влакын ойыртемышт; служебный - почеш мут - ойлымаш ужашын ойыртемже; почеш мутым возымо текстыште ончыктымаш. Синоним да антоним нерген ушештарымаш. Синоним мутер дене пайдаланымаш.

Идалык мучко тунеммым ушештарымаш.

Урок шот дене тематический планирований

№	Тема - влак	Стр.	Жап	
			план	факт
	Йӱк да буква-влак.			
1.	Марий йылме - марий калыкын шочмо йылмыже. Сочинений «Кенежым кузе эртаренам»	3-7	02.09	02.09
2.	Йонйӱк ден сонйӱк ден буква-влак.	8-11	07.09	07.09
3.	Йонйӱк ден сонйӱк ден буква-влак. Руш йылме гыч куснышо ф, х, ц, щ, б буква-влак.	12-15	09.09	09.09
4.	Диктант		14.09	14.09
5.	Пералтышан да пералтышдыме мутлончо-влак.	16-19	16.09	16.09
6.	Пералтышан да пералтышдыме мутлончо-влак.	20-22	21.09	21.09
7.	Тунеммым иктешлымаш.	23-24	23.09	23.09
	Мутын лексический ынже.			
8.	Мут да тудын лексический ынже. Синоним, антоним, омоним.	26-30	28.09	28.09
9.	Тӱн да вончештарыме ынан мут-влак.	31-32.	30.09	30.09
10.	Шӧртньӧ шыже. Сочинений. (49-ше паша)	32-33	05.10	05.10
11.	Тунеммым иктешлымаш. Шинчымашым тергымаш.	34	07.10	07.10
	Мутын составше.			
12.	Мутвож. Икгай вожан мут-влак.	36-38	12.10	12.10
13.	Икгай вожан мут-влак.	39-41	19.10	19.10
14.	Мутмучаш.	42-45	21.10	21.10
15.	Суффикс.	46-49	26.10	26.10
16.	Диктант.	50 стр.	28.10	28.10
	Ойлымаш ужаш-влак. Лӱм мут.			
17.	Лӱм мут.	53-54		
18.	Лӱм мутын чотшо.	54-57		
19.	Лӱм мутын вочмыкшо.	57-61		
20.	Лӱм мутын вочмык дене вашталтмыже. Именительный вочмык.	61-64		
21.	Родительный вочмык.	64-67		
22.	Дательный вочмык.	67-68		

23.	Винительный вочмык.	69-71		
24.	Местый вочмык.	71-73		
25.	Направительный вочмык.	73-75		
26.	Сурет почеш сочиненийым возымаш (121 паша)	74		
27.	Обстоятельственный вочмык.	75-77		
28.	Шкелӱм да нарицательный лӱм-влак.	77-79		
29	Диктант.			
30.	Лӱм мут нерген шинчымашым иктешлымаш. «Мемнан суртна» проектым возаш ямдылалтмаш.	80-81		
	Пале мут.			
31.	Пале мут.	83-87		
32.	Пале мутын кучылталтмыже. Лӱм мут дене кылдалтмыже.	87-89		
33.	Пале мутын кучылталтмыже. Лӱм мут дене кылдалтмыже.	90-93		
34.	Диктант. Шинчымашым иктешлымаш.	94-95		
	Олмештыш мут.			
35.	Олмештыш мут.	97-99		
36.	Личный олмештыш мут.	99-101		
37.	Олмештыш мутын вочмык дене вашталтмыже.	101-103		
38.	Сӱрет почеш сочиненийым возымаш. (169-ше паша)	103		
39.	Шинчымашым иктешлымаш. Диктант.			
	Глагол.			
40.	Глагол.	107-110		
41.	Глаголын чотшо.	111-114		
42.	Глаголын жапше.	115-119		
43.	Изложений. Витамин ден тазалык (196-шо паша)	119		
44.	Диктант. Шинчымашым иктешлымаш.	120-122		
	Почеш мут.			
45.	Почеш мут.	124-126		
46.	Почеш мут	126-129		
47.	Шинчымашым тергымаш.	130		
48.	Ойлымаш ужаш-влак нерген шинчымашым иктешлымаш.	131-134		
49.	Диктант.			
50.	Сочинений (221-ше паша)	135		

	Ойлончо.			
51.	Ойлончо. Муткылдыш. Мут-влак коклосе кыл.	137-140		
52.	Ойлончын рӱдӧ членже-влак. Подлежащий ден сказуемый.	140-143		
53.	Ойлончын ешарыме членже-влак.	144-146		
54.	Икгай членан ойлончо-влак.	146-148		
55.	Изложений. Шинчымашым иктешлымаш.	149		
	Орфографий да пунктуаций.			
56.	Мут мучашысе пералтышдыме йон буква-влакым возен моштымаш.	151-155		
57.	Лӱм мутын вочмык мучашыжым возен моштымаш.	155-157		
58.	Сочинеий «Мыйын шонымем»	156-157		
59.	Диктант. Шинчымашым тергымаш.	158		
	Йылме лывыртымаш. .			
60.	Кутырымо этикет нормо.	160-162		
61.	Диалог да монолог.	162-165		
62.	Текст. Текстын тӱрлӧ лиймыже.	165-167		
63.	Изложений.			
64.	Текстын тӱрлӧ лиймыже.	168-170		
65.	Текстын тӱрлӧ лиймыже.	171-174		
66.	Диктант.			
67.	Ушештарымаш.	175-176		
68.	Возымо проектым аралымаш.			

Родное чтение марийское. Лудшаш урок (арняште 1 шагат дене, чылаже 34 шагат)
Урок шот дене тематический планирований

№	Тема - влак	Лудшаш произведений - влак	Жап	
			план	факт
	Калык ойпого – 3 шагат			
1.	Марий калык йомак – влак.	Каза, тага да пырыс. Йӱксӧ ӱдыр.	07.09.26	
2.	Руш калык йомак. Вес элысе калыкын йомакше.	Алёнушка акаж ден Иванушка шольыжо. Шарль Перро. Йошкар Упш.	14.09.26	
3.	Марий калык муро ден мыскара – влак. Калыкмут ден тушто – влак. калык пале-валак.	Игече нерген. Емыж, саска, понго шочшаш нерген.	21.09.26	
	Тема почеш йодыш ден паша.			

4.	Внеклассный лудмаш.	Я.Пинясов Могай лийман да лийман огыл?, В.Осеева. Канде лышташ. Н.Носов.Кияр.	28.09.26	
5.	Пӱртӱс муро. Кенеж да шыже.	«Ах, август…» А.Васильев. «Эныж погымо годым.» И. Васильев. «Чодыраште». А.Новиков.	05.10.26	
6.	Шӧртньӧ шыже тольо.	«Шыже» А. Мичурин Азмекей.	12.10.26	
7.	«Сентябрь», «Кайык – влак шыжым» Ю. Чавайн. «Пренге пасушто» В.Косоротов.	«Изи шонгшо» М.Колосов. Мераҥ, Кӱдыр , Маска да Йӱштӧ Кугыза.	19.10.26	
	Элем пелен – 6 шагат			
8.	Марий Эл Республикын Гимнже. Шочмо мланде веле лишыл мыланем.	Мутшо Д.Исламовын, Семже Ю.Евдокимов-Тойварсын. Марий Эл Республикын Гимнже. И.Осмин. Курымеш йӧратена., С.Вишневский Шочмо мланде.	26.10.26	
9.	Кундемым тӱзате.	Б.Данилов. Вуетым саве. Мемнан ялна, Г.Алексеев. «Эр».	09.11.26	
10.	Кундемнан рӱдолаже.	К.Васин. Йошкар-Ола, В.Иванов. Йошкар – Ола нерген муро.	16.11.26	
12.	Шочмо йылме дене муро чонлан моткоч лишыл.	М.Майн. «Шочмо йылме». «Йӧратем» А.Горохов. «Лӱмлӧ туныктышо». Л.Васильева.	23.11.26	
	Юзо теле –3 шагат.			
13.	Телым вашлиймаш. Теле йушто гынат, онай да сылне жап.	Дим. Орай. Первый лум., Ю.чавайн. Теле, В.Даль. Икияш кугыза, Ю.Чавайн. Декабрь.	14.12.26	
14.	Телым тазалыкетым пенгыдемде.	А.Федоров.Йӧратем мый сылне телым. И.Васильев. Вӧдыр – уста ечызе.	21.12.26	
15.	Кайык- влакын телымсе илышышт. Кенежым телылан, телым кенежлан	В.Дмитриев.Киса. А.Ягельдин. Кайык устел. И.Крылов. Шудышырчык ден	28.12.26	

	ямдылалт.	Кутко.		
Тыге ышташ ок йӧрӧ, а тыге лиеш да кӱлеш.				
16.	Могай лийман да могай лийман огыл? Я. Пинясов. Лӱмнеретым изинек ит амырте.	«Йӧсӧ мо саламлалташ?» В.Крылов. «Йомшо чывиге». С.Григорьева-Сото. «Ший ручка». А.Петров.	11.01.27	
17.	Южгунам шке ӧкымлаш кӱлеш.Тӱҥалаш веле йӧсӧ.	«Кок койыш». Р.Петрова. «Те паледа мо?». «Ойгыш логалше мӱкш». Елин – Пелин.	17.01.27	
18.	Внеклассный лудмаш. Тема почеш йодыш ден паша.	107 – 108 стр.	21.01.27	
Паша - илыш негыз – 4 шагат				
19.	Паша – тыйын йолташет, його – тыйын тушманет. Пашаче енын суртшат ару лиеш.	В.Сави.Паша. М.Казаков. Мемнан пашана. М.Емельянов. Його Япык. Шӱклан – сливым.		
20.	Поро да сай пашам ыштыше еҥ пиалан. Пашаче еҥым калык пагала.	К.Мелихан. Пиал. А.М.Горькийын Максим эргыжлан возымо серышыже.А.Седугин.Чӧгыт. В.Осеева.Пашам кузе ыштен улыда…		
21.	Пашаче тукым насекомый. пашаче тукым вес насекомый.	А.Федоров Кутко – влак. С.Чавайн. Мӱкшотар.		
22.	Пашаче Марий еҥ. Паша чоным куандара.	Д.Орай. Буй олыкышто. Л.Воронкова. паша чоным куандара.		
Аваем, йӧратыме аваем!-3 шагат				
23.	Шочмо поро авана. Аван чын полышкалышыже лийман.	А.Букетов. Ава. С.Николаев. Авамлан. Куку (Ненец калык йомак).		
24.	Авалан ит шоякле.	В.Осеева. Эрге – влак. Б.Данилов. Черет.		
25.	Эн шерге айдеме тый улат, авай.	М.Емельянов. Эн шерге мут. Э.Анисимов Аван кидше. Ю.Артамонов. Ава.		
Сылне шошо шыргыжале.				

26.	Шошо кунам тӱҥалеш?	Йыван Кырля. Шошо кече шырата. М.Казаков. Шошо. В.Колумб. Шырчыкна. Ю.Чавайн. Май. В.Бианки.		
27.	Космосыш нигӧ деч ончыч совет айдеме чонештен.	М.водопьянов. 108 минут Мланде деч ордыжто. Б.Данилов. Эн тамле.		
Пошкудо калык – влак.				
28.	Руш да марий калыкын сылнымутшо.	.Г. Ладонщиков. Шӱмбел марий кундем. Шояк. И.Шухши. М.Колосов. Поянлык. Россиын эргыже улам. Калыкем.		
29.	Чуваш, татар да башкир калыкын сылнымутшо.	Ю.Петров.Юл воктене шонымаш.Стихван Шавлы. Мый улам Йошкар – Олаште. Пӱнчӧ.Шошо. Йыван Кырля.		
Тыныс лийже тӱнямбалне – 3 шагат				
30.	Ниго мондалтын огыл, нимо мондалтын огыл. Мемнан землякна – влак Кугу Отечественный сарыште.	Б.Данилов.Курымешлан чапнаже кодеш. А.Мичурин – Азмекей. Кыраш гын, кыраш. А.Бик. Партизанка Ольга Тихомирова.		
31.	Салтак – влакын патырлыкышт. Кугу Отечественный сарыште йоча – влак.	С.Вишневский.Тушманым сеҥаш! Ю.Корольков. Леня Голиков.		
32.	Чын верчын шогышо калыкым сенаш огеш лий.	Г.Набатов патырлыкше. К.Курашкевич «Кум эрге». «Кинде шултыш» Н.Анхимкова.		
Лӱмлӧ марий писатель- влак.				
33.		М.Шкетан. Якшывай. Шабдар Осып. «Шулдыран танҥа - влак». Кече, сай юж, яндар вӱд. Миклай Казаков. «Школ пакчаште». Осмин Йыван. «Кролик», «Ошын койын полан пеледалын». Константин Беляев. «Секрет»		
34.	Сылне шочмо кундемна. Тема почеш йодыш ден паша.	217 – 218 стр.		